

אור לגני

אור לגני מנה תשי"ט | פרשת 'מקץ' | יום שישי ד' תשרי תשפ"א 19.12 | כניסת השבת 16:17 | יציאת השבת 17:19

גבורה יהודית בזמנים חשוכים

דבר הרב

בתוך צרות הגלות מוצאים אנו מקום ניוחד ובו אי של חירות – גטו ורשה והמרד שהתחולל בו. יש השואלים –

האם ראוי היה המרד? האם לא הסתכנו?

האם ללא המרד היה סיכוי לחיי תושביו?

כישראלים אשר חיים במדינה עצמאית, אין ביכולתנו להבין את המציאות אשר חיו בה אנשי הגטו, ארבע מאות וחמישים אלף בשטח של שכונה קטנה, שבה יש דיכוי, רעב ומחלות.

ברם, ברצוני להאיר על דמות אחת מגטו ורשה – הרב מנחם זמבא זצ"ל.

מנהיג רוחני, מגדולי רבני ורשה, אשר היה מכונה בעירו "הארי שבחבורה".

הרב זמבא תמך ועודד את לוקחי שמעו בגטו למרוד, וראוי שנצטט מדבריו – "לא היינו צריכים ללכת בעצמנו אל האומשלג פלאץ [תחנת הרכוז בגטו ורשה שממנה שלחו למחנות] – צריכים היינו להתנגד, אבל הַשְׁלִינּוּ את עצמנו בדמיונות שווא. עם חכם ובנון – ניטל ממנו שכלו. הַאֲמַנּוּ כל הזמן –

אולי שמא ואפשר? וגם היה יסוד להאמין. הנה אויבינו הרבו כל כך לדבר על גדולתו רבי ההשפעה, על היהודי ברנרד ברוך [יועצו של נשיא ארצות הברית פרנקלין רוזוולט], על היהודי הנרי מורגנטאו [שר האוצר של ארצות הברית],

על היהודי לזלי הורי בלישה [שר המלחמה של בריטניה] – מדוע הם לא נזכרו בנו, באחיהם הנתונים לכיליון?

האמנו אפוא וקיוונו שסוף הצלה לבוא.

אלמלא אשליה זו, שהייתה הגיונית כשלעצמה, אפשר שהיינו מתנהלים אחרת... ועכשיו אנו חייבים להתנגד, אסור לנו להסגיר את עצמנו בידי האויב."

"מדבר אני אליכם מתוך יישוב הדעת ואני אומר לכם שזוהי הדרך: להתקומם, להתנגד, כל מי שהיכולת בידו ללמד בני יהודה קשת. ודאי שאין ידיו רגילות למרד ולשימוש בכלי זין.

אדם קרוב לעצמו, כל אדם רוצה בחיים, ודאי שאין ידיו רגילות במלחמה, ובפרט בידיים ריקניות כלפי ענק בנשק ובטומאה כאחד. אבל כל זה מטמטם את השכל, זה שהרדימונו ושיתקו את חושינו... היום כשאין תועלת בהמרת הדת אזי הריגתו של יהודי אין בה משום קידוש ה', אלא בשאיפתו לחיים." עד כאן דבריו של הרב מנחם זמבא.

יש שרצו, לתת עדויות נוגדות לדברים שהובאו לעיל, הסוברים שהרב מנחם זמבא התנגד למרד גטו ורשה.

לעניות דעתי הציטוטים אשר מראים כי הרב זמבא תמך במרד מתאימים לאישיותו הרוחנית והציבורית. למשל, ידוע כי הרב זמבא התנגד לתכניות הבריטים באשר לעתידה של ארץ ישראל (בשנת 1937), וטען כי אין לקבל את דעתם.

הרב מנחם זמבא נהרג בימי חול המועד פסח תשי"ג (1943), בעיצומו של המרד. גופתו נטמנה בחצר הבית ברחוב מילא 18. לימים, העלה הרב ידידיה פרנקל ע"ה, רבה הראשי של תל אביב, את עצמותיו להר המנוחות בירושלים, וקברו ליד רבי מאיר שפירא מלובלין, יזם לימוד הדף היומי.

שבת שלום

הרב יצחק בן יוסף

דר' עזריאל קרליבך - מתוך ספרו 'החורבן' (תש"ב, 1942)

הידעת

תביעת הצדק ומסורת עיני רשעים. הם התפרצו לעליות הקיר, מקום שם ישבו תינוקות של בית רבן ועסקו בתורה בקול חנוק, מפני שכל עוד קול זה נשמע בעולם, אין השטן יכול לישון במנוחה. הם חיללו את כתבי הקודש, מפני שמהאותיות המתות בוקע הקטרוג, הלגלוג, הבזז לכל ישותם."

(עורך עיתון ידיעות אחרונות, מייסדו ועורכו הראשון של עיתון מעריב, למד בישיבת מרכז הרב)

הם לא הרגו אותם מפני שהיו חלשים מהם אלא מפני שהיו טובים מהם. לא הרסו את הגטאות מפני שהפיצו חיידקי טיפוס ומגיפות, אלא מפני שגם בצפיפותם הפיצו קרני אור וחיידקי קדושה שהטמאים לא יכלו לעמוד בפניהם.

הם לא הציתו את בתי ישראל בעיירות אלא מפני שהאינסטינקט לחש להם: אלה הבתים היחידים בעולם שבנה לעצמו עם מבלי לעשוק עם אחר.

הם התפרצו לחדרי הבתים האלה מפני שהרגישו שבפינות האפילות ההם, בכל הדוחק והתלאה, מקוננת ירושת דורי דורות של כיסופים לחיים טהורים של יראת החטא של ביטול כל ממלכות הארץ לעומת מלכות שמים.

הם שיברו את רהיטי הבית, מפני שאפילו בביתו של האחרון שבישראל עמד שולחן, שיהודי כשר בסעודתו הצנועה העלה אותו לדרגת מזבח.

הם ניפצו את המיטות מפני שגם מקרשי עץ אלה עלה אליהם ריח חיי המשפחה הישראלים הזכים וחונק את החזירים כאשר יחנקו אדם מרעילים. הם התעללו ביונקים אילמים, מפני שכבר ממבטו של ילד יהודי בן יומו מבריקה

ישיבה
בשכונת ישי אינטרנס

שאל את הרב באתר ישיבה
www.yeshiva.org.il/Ask

כשרות הגירפה באכילה

לגירפה יש סימני כשרות מעלה גרה, מפריסה פרסה ושוסעת שסע. ולכן לכאורה היא מותרת באכילה. ולדעת הרב סעדיה גאון הגירף הוא הזמר המוזכר בתורה: "זאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׁוֹר שֶׁהַ כְּשָׁבִים וְשֶׁהַ עֲזִים. אֵיל וְצִבִי וְיַחְמוֹר וְאֶקוּ וְדִישָׁן וְנִאֵו וְזֶמֶר".

וכך מובא גם ברשב"ץ ובספרו של הרב עמרם קורח זצ"ל 'צוה שלום'

יש שרצו לשלול זאת על ידי מחקר ארכאולוגי, מפני שלא זוהו גירפות בממצאים ארכאולוגיים בארץ ישראל. אך בהלכה הדברים נקבעים על פי כללים הלכתיים.

האם יש צורך במסורת?

אנו יודעים שבעופות צריך מסורת המתירה את סוג העוף באכילה, כפי שכתב הרמ"א - "אין לסמוך על סימנים, ואין לאכול שום עוף אלא במסורת שקיבלו בו שהוא טהור" האם גם לבהמות וחיות נדרש מסורת או מספיק סימני כשרות המוזכרים בתורה, לדעת החזון איש והחכמת אדם אין לאכול רק מה שקיבלנו במסורת להיתר.

ואילו לדעת הפרי מגדים: שרק בעופות נדרש מסורת אבל בבהמות וחיות מספיק סימני טהרה

יש שטענו שלא ברור מהו מקום השחיטה, אך קשה לומר זאת מפני שכל הצואר כשר לשחיטה. צריך לציין שהגירפה היא חיה מוגנת מפני שאינה חיה מצויה.

דבר נוסף המחזק את היתר הגירפה הוא בדיקת החלב שלה שהראה שהוא מתגבן, תכונה הקיימת בחיות כשרות בלבד.

הרב שלמה מחפוד שליט"א אמר שהוא היה אוכל בשר גירפה אם הייתה נשחטת כהלכה.

לסיכום:

הגירפה מותרת באכילה על פי סימני הטהרה, וגם על פי מסורת מסוימת.

פינת הכשרות - כשרות הוויסקי

הוויסקי הוא משקה אלכוהולי המיוצר מלתת של דגנים (על פי רוב שעורה) המבושלים בצורה מיוחדת מספר פעמים ומזוקקים לאחר מכן למכלים מיוחדים. לאחר ההכנה הראשונית מיישנים את הוויסקי בחביות העשויות מעץ אלון במשך מספר שנים. (לפחות שלוש) ואז הוא מועבר לבקבוקים למכירה.

שתי בעיות שמעלים בכשרות הוויסקי האחד תערובת של יין בוויסקי, והשני יישון הוויסקי בחביות הספוגות בין נסך.

יש מדינות כמו בארה"ב שמשמשות בחביות חדשות אבל מותר לערב 2.5% של חומרים שונים ללא חובת דיווח על התוויות ואילו בוויסקי סקוטי הבעיה הפוכה, הבעיה עם החביות ולא עם תערובת חומרים.

מנהג העולם לשתות משקאות חריפים גם אם אין עליהם השגחה. וויסקי, בירה, וודקה. משקאות אלו אינם עשויים מענבים ולכן אין בהם חשש יין נסך.

אומנם חשוב לדעת כי לעתים מעורב בהם יין נסך על מנת להשביח את טעמו, מפני שיש אלכוהול המופק מצמחים ולא ניתן לדעת האם האלכוהול זוקק מענבים, ואסור משום יין נסך. ונחלקו הפוסקים האם יין נסך מתבטל

ב60 או מספיק לבטל משקה ב1/6. למעשה שו"ת אגרות משה מיקל בכך ואומר שבוודאי אין 1/6 יין וסיבה נוספת שיש בכך ספק דרבנן וניתן להקל.

בעיית כשרות נוספת שעלתה, לגבי חביות הוויסקי המשמשות קודם ליישון יין. יתכן שהחביות ספוגות טעם של יין נסך לדעת שו"ת מנחת יצחק מותר לשתות וויסקי כזה שהוא מתבטל בהיתר.

לכן מה שלא התיישן בחביות יין ולא מוסיפים יין הוא ברמת מהדרין,

לסיכום:

מותר לשתות וויסקי וככל שהוא זול יותר כך הבעיות ההלכתיות בוקטנות יותר, ויתכן. מפני שניתן להסתמך על הט"ז שאם יש יין נסך הוא מתבטל כאשר הוא פחות משישית מהוויסקי עצמו. אך הדבר השנוי במחלוקת הפוסקים.

מדבריו של הראשון לציון הרב מרדכי אליהו זצ"ל 'זיכרון השואה לדורות - והלקח הנלמד מאותם ימים'

הוא היה אומר

לך אלמד את רבבות עם ישראל, לומר 'שמע ישראל' בניגון מיוחד. הוא התעכב ובאורח נס איש גסטפו זרק אותו החוצה כדי לסגור את תאי הגזים. לימים ביקר בגרמניה ואמר: גרמניה, איפה את ואיפה עם ישראל, כול תוכניותכם עלו בתוהו, עם ישראל חי וקיים,

אנחנו בארץ ישראל ולומדים תורה, ומקיימים בר בי רב דחד יומא (הנהיג לימוד חד יומי לציבור הרחב). היה פותח את יום הלימוד באמירת שמע ישראל. וביקש שיוסיפו את אמירת הפסוק 'שמע ישראל' לאחר עלינו לשבת, אמרתי לו: הספרדים, נוהגים כך, להוסיף את הפסוק 'שמע ישראל' לאחר עלינו לשבח מזמון קדום.

וברוך ה' שאנחנו חיים במדינת ישראל, והתורה נלמדת בכל מקום ואתר, ויש בה הרבה תורה ותפילה. כמו שאמרו אנשי כנסת הגדולה: "הן גבורותיהן הן הנפלאותיהן"

הנצאים מתחבאים וחלקים נרדפים.

ועם ישראל חי וקיים.

מועצת הרבנות הראשית טרם הקמת המדינה קבעה את יום עשרה בטבת, כיום הזיכרון לשואה ויום הקדיש הכללי לזכרם. הכנסת קבעה את יום כז' בניסן כיום השואה והגבורה למרות שהתאריך בחודש ניסן. ולכן יום כז' בניסן עוסקים יותר בנושא הגבורה ואילו עשרה בטבת הוא יום של אמירת קדיש לזכרם.

דברים רבים ניתן ללמוד מאותה ימים אפילים, מה שאירע לאחינו בשנים אלו, ונזכור את אלה שעשו בפועל ואלה שעמדו מנגד, אלה שיכלו לעזור ולא עזרו, ואלה שיכלו לסייע ולא סייעו, ואלה שהפריעו לסייע. כבר אמר הנביא עובדיה:

"ביום עמוך מנגד גם אתה אחד מהם" אלה שעמדו מנגד הם גם חלק.

התקופה של השואה מלמדת אותנו הרבה דברים, נעלה כאן לקח אחד על קיומו המיוחד של עם ישראל, למרות הצרות והרדיפות.

מסופר על ראש ישיבת פונבז' הרב כהנמן ע"ה שהגיע לרומא ועמד ליד שער טיטוס, ואמר: טיטוס, טיטוס, הנה שער הניצחון שלך, איפה אתה ואיפה עם ישראל. איפה רומא הגדולה, נעלמה!! ועם ישראל חי וקיים.

סיפר האדמו"ר מקאליב ע"ה שעבר עיניים קשים, ועמד בפתח תאי הגזים ורצה לומר 'שמע ישראל', ואמר לבורא עולם אם אני אנצל מכאן אני מבטיח